

CORPUS HERMETICUM

Textele fundamentale și învățăturile
tainice de inițiere în hermetism

Traducere și îngrijire ediție:
DAN DUMBRĂVEANU

Revizuire text:
ALEXANDRU ANGHEL

Cuprins

Cuvânt înainte	5
1. Hermes, „Cel de trei ori mare”	5
2. Hermes și Tabla de Smarald	8
3. Lucrările hermetice	13
4. Numele Poimandrēs	19
5. Sistemul hermetic	25
6. Însemnătatea hermetismului	30

CORPUS HERMETICUM

I. Poimandrēs	35
II. Predica universală	50
III. [Hermes] către Asclepios	51
IV. Predica Sfântă a lui Hermes	60
V. Craterul sau Monada sa	63
VI. Hermes către fiul său Tat	69
VII. Numai în Zeul însuși este Binele și nicăieri în altă parte	75
VIII. Cel mai mare rău pentru om este necunoașterea Zeului	80
IX. Niciunul dintre lucrurile care sunt nu piere, însă cei ce se înșală numesc schimbările lor moarte și pieire	82
X. Despre gândire și simțire	86
XI. Cheia	92
XII. Mintea către Hermes	106

XIII. Despre Mîntea comună	118
XIV. Discursul tainic de pe munte	130
XV. Despre dreapta înțelegere	142
XVI. Asclepios către Ammon	148
XVII. [Asclepios către rege]	156
XVIII. Despre predicile ce i se pun sufletului de către patimile trupului	158

PREDICA DESĂVÂRȘITĂ sau ASCLEPIOS

I	167
II	168
III	170
IV	171
V	172
VI	173
VII	175
VIII	176
IX	178
X	179
XI	180
XII	182
XIII	183
XIV	183
XV	185
XVI	185
XVII	186
XVIII	188
XIX	188
XX	191
XXI	192
XXII	193
XXIII	194

XXIV	196
XXV	197
XXVI	199
XXVII	200
XXVIII	202
XXIX	203
XXX	205
XXXI	206
XXXII	207
XXXIII	209
XXXIV	210
XXXV	212
XXXVI	213
XXXVII	213
XXXVIII	216
XXXIX	216
XL	217
XLI	218

FRAGMENTE DIN STOBÆUS

I. Despre evlavie și [adevărata] filosofie	223
II. [Despre neputința de a-i înțelege pe Zeu]	231
III. Despre adevăr	232
IV. [Ființa, Natura, Zeii]	238
V. [Despre Materie]	239
VI. Despre Timp	240
VII. Despre corpurile veșnice [și despre corpurile pieritoare]	241
VIII. Despre energie și senzație	243
IX. Despre [decani și] astre	248
X. [Despre Providență, Necesitate și Soartă]	254
XI. [Despre Dreptate]	256
XII. Despre Providență și Soartă	257

XIII. Despre guvernarea Universului	258
XIV. Despre suflet [I]	259
XV. Despre suflet [II]	261
XVI. [Despre suflet, III]	262
XVII. [Despre suflet, IV]	263
XVIII. [Despre suflet, V]	265
XIX. [Despre suflet, VI]	267
XX. [Puterea de alegere]	269
XXI. Isis [către Horus]	270
XXII. [O apoftegmă]	271
XXIII. Din „Afrodita”	272
XXIV. [Un imn al Zeilor]	273
XXV. Fecioara Lumii [I]	274
XXVI. Fecioara Lumii [II]	296
XXVII. Învățătura lui Isis către Horus	302

DIVERSE FRAGMENTE

I	313
II	313
III	314
IV	315
Bibliografie selectivă	317

Cuvânt înainte

I. Hermes, „Cel de trei ori mare”

Încă din secolul al IV-lea î. Hr., grecii îl desemnau pe zeul egiptean Thot cu numele atât de sugestiv și plin de semnificații de Hermes Trismegistos. Se credea că el se află la originea a tot ceea ce zămislește mintea omenească. De aceea era adorat ca fiind creatorul tuturor artelor și științelor. Era considerat inventatorul hieroglifelor. Egiptenii aveau un sistem subtil de scriere hieroglifică, al cărui înțeles adevărat era cunoscut numai de preoții de rang foarte înalt. Existau, de asemenea, sisteme de scriere cu reprezentări sau simboluri accesibile unui cerc mai larg, iar unele dintre aceste semne misterioase au fost modificate, adaptate pentru a fi înțelese de mulțime. Hermes era interpretul iscusit și fecund dintre natură și om, era depozitarul cunoștințelor referitoare la fenomenele naturii și la rațiunea lor.

Epitetul Trismegistos (τρισμέγιστος sau „cel de trei ori mare”) atribuit lui Hermes este de origine relativ târzie și nu se întâlnește la niciun autor anterior celui de al II-lea secol creștin. El a apărut, cel mai probabil, din formele mai vechi, derivate de greci din surse egiptene originale. De-a lungul vremii s-au făcut

mai multe încercări de a explica acest atribut. De pildă, cea a autorului lucrării *Chronicon Alexandrinum* (47 d. Hr.) care este de părere că, deși Hermes propovăduia unitatea lui Dumnezeu, el susținea deopotrivă existența a trei puteri supreme și din acest motiv a fost numit de către egipteni *τρισμαέγιστος*; acest punct de vedere este împărtășit și de Suidas¹. Numele Hermes pare să fi fost considerat – în cursul secolului al III-lea d. Hr. și câteva secole după – un pseudonim convenabil de pus în fruntea numeroaselor scrieri sincretice în care se căuta îmbinarea filosofiei neoplatonice cu iudaismul lui Philon și cu doctrina kabbalistă, pentru a oferi astfel o alternativă credibilă la creștinism. Unele dintre aceste scrieri hermetice pseudoepigrafice au ajuns până la noi în originalul grecesc, altele au supraviețuit în traduceri latine sau arabe; însă cea mai mare parte dintre ele pare să se fi pierdut.

Hermes era numit de către egipteni Tat, Taut, Thot. Se consideră îndeobște că datorită erudiției și iscusinței sale, admirându-i totodată priceperea excepțională în arte și științe, poporul i-a dat numele de *Trismegistos* sau „Cel de trei ori mare”. Thot – sau cel numit cu diverse apelative ca Tat, Tot, Taut și reprezentat ca un personaj cu cap de ibis – era sfetnicul și prietenul lui Osiris. Aceasta ne-o spune Diodorus Siculus. El a fost însărcinat de către Osiris să o sfătuiască pe Isis în guvernarea țării, atunci când Osiris a plecat să regenereze pământul și să civilizeze popoarele. Istoricul mai spune că Hermes a îmbogățit limba, a inventat literele, a instituit rituri religioase, a transmis oamenilor numeroase cunoștințe filosofice despre Providență, i-a inițiat în astronomie, muzică și alte arte.

¹ Lexiconul Suidas este o enciclopedie din secolul al X-lea, scrisă în limba greacă bizantină, despre lumea antică din jurul Mării Mediterane.

Mulți sunt de părere că acest Thot sau Hermes a trăit cu mult înainte de Moise. Unii au mers până într-acolo încât l-au identificat cu Adam, în timp ce aproape toți istoriografii, înconjurând de mister personajul și faptele sale, i-au atribuit puteri magice, dacă nu chiar inventarea magiei. Nu au lipsit nici cei care l-au privit ca fiind chiar Enoh sau Canaan, sau patriarhul Iosif.

În ciuda tuturor exagerărilor de mai sus, cel mai probabil Hermes a fost o persoană dotată cu geniu, care, cu mult înainte de Moise, inventase artele și-i învățase pe oameni primele rudimente de știință. El a cerut ca învățăturile sale să fie gravate în hieroglife pe table de piatră sau pe obeliscuri, pe care apoi le-a răspândit în toată țara în vederea iluminării poporului și a rânduirii ritualurilor pentru zei. Este firesc să deducem că aceleași inscripții simbolice mai foloseau și pentru a inspira teama ce se cuvenea să însoțească contemplarea ființelor spirituale – păzitorii vieților oamenilor și cei care le hotărăsc destinele. Alături de aceste învățături religioase se găseau maxime politice și morale pline de înțelepciune.

Se spune că ceva mai târziu a trăit un alt Thot sau Hermes. Era la fel de venerat ca primul și acestuia îi era îndeosebi asociat numele de *Trismegistos*. După părerea lui Manethon, el este cel care a tradus caracterele sacre ale primului Hermes gravate pe tablele de piatră, și le-a explicat într-o seamă de cărți păstrate în templele egiptene. Același autor îl numește „fiul lui Agathodaemon [Daimonul cel bun]”, și adaugă faptul că lui i se datorează atât reinstaurarea înțelepciunii lăsate moștenire de primul Hermes cât și renașterea, la egipteni, a geometriei, aritmeticii și artelor, după ce mult timp fuseseră pierdute sau neglijate. Prin interpretarea pe care a dat-o simbolurilor înscrise pe vechile table sau coloane, Hermes a obținut recunoașterea de către societatea antică a instituțiilor create de către el însuși. Pentru a le perpetua

influența asupra poporului, el a încredințat preoțimii grija de a păstra interpretarea pe care o dăduse însemnelor de pe coloanele de piatră.

2. Hermes și Tabla de Smarald¹

Manuscrisele alchimice, indiferent de epoca sau limba în care au fost redactate, fac mențiuni despre Hermes Trismegistos, care era socotit, iar uneori chiar numit, adevăratul părinte al alchimiei². Legătura dintre numele lui Hermes și alchimie³ va explica ce se înțelege prin „închidere hermetică” și va îndreptăți folosirea expresiei „medicină hermetică” de către Paracelsus, în decursul Evului Mediu⁴.

Pentru Hermes, cosmosul era o unitate formată din părți interdependente, între care există raporturi de atracție și de respingere și care sunt aranjate într-o paradigmă aparte. Lucrurile de deasupra (planetele, semnele zodiacale etc.) se află în raporturi strânse cu lucrurile de dedesubt (omul, alcătuirea sa etc.) prin intermediul unor linii de influență, asemănări și afinități. Această corespondență dintre macrocosmos și microcosmos constituie esența hermetismului și partea lui fascinantă⁵. *Asclepios*, un dia-

¹ Hermes Trismegistos, *Tabula Smaragdina. Divinul Poimandres*, carte apărută la Editura Herald, 2006. (N. red.)

² Hermes Trismegistos, *Tractatus Aureus. Despre piatra filosofilor*, carte apărută la Editura Herald, 2016. (N. red.)

³ Cum este cazul celor trei tratate importante de alchimie care aparțin lui Albert Cel Mare și Toma d'Aquino, publicate de Editura Herald sub titlul *Arta alchimiei (Compoziția compozițiilor – Despre piatra filosofală – Despre arta alchimiei)*, 2016. (N. red.)

⁴ James Campbell Brown, *A History of Chemistry From The Earliest Times*, p. 214, 1920.

⁵ Detalii despre subiect pot fi consultate și în cartea *Alchimia, Maestru și Marea Opera*, de Archibald Cockren, apărută la Editura Herald, 2013. (N. red.)

log dintre Hermes și un neinițiat numit Asclepios, exprimă cu exactitate această idee centrală. Între unu și multitudine, spune Hermes, există o legătură indisolubilă:

„Totul” este din „Unu” sau „Unul” este din „Totul”. Atât de legați sunt unul de celălalt, încât separarea lor este cu neputință... Și toate sunt strâns legate între ele; ceea ce este muritor este legat de ceea ce este muritor, ceea ce este sensibil de ceea ce e sensibil”.

Această metaforă a lanțului ființei ține de interpretarea judicioasă a termenilor *adnexa* și *conexa* din text.

Fie că au fost sau nu influențați de Hermes, teologii alchimști ai Renașterii, precum Agrippa¹ și Boehme, au fost considerați hermetici. În această perioadă ramurile ocultă și filosofică ale tradiției, întotdeauna combinate, aproape că se confundau.

Publicarea textului intitulat *Tabula Smaragdina* sau *Tabla de Smarald*, o altă scriere atribuită lui Hermes, a provocat un amestec și mai puternic al genurilor, acesta exprimând ceea ce ele au în comun cu o acuratețe de neconfundat. „Ce este dedesubt e la fel cu ce este deasupra”, inima acestei scrieri scurte, nu este doar rezumatul hermetismului, dar și ceea ce pentru mulți oameni din timpurile ulterioare a ajuns să reprezinte tot ceea ce era necesar să se știe despre Hermes.

Cel mai probabil, *Tabula Smaragdina* (sau *Tabla de Smarald*) și-a făcut pentru prima dată apariția în Occident, în edițiile operei

¹ Editura Heald a publicat mai multe tratate aparținând lui Agrippa și altor alchimști recunoscuți: *Ceremoniile magice*. *Heptameronul*. *Cartea lucrurilor secrete*, *Magia naturală*, *Magia cerească*, *Magia ceremonială – filosofia ocultă*. Descoperiți toate aceste titluri în colecția *Quinta Essentia*. (N. red.)

pseudo-*aristotelice Secretum Secretorum*¹. Savanții au găsit similitudini între această carte și *Cartea Siriană a Comorilor*, scrisă de Iov din Odessa (sec. al IX-lea), și mai cu seamă scrierile grecești ale episcopului Nemesius din Emesa, Siria, de la mijlocul secolului al IV-lea.

Trebuie observat că, aparent, grecii și egiptenii foloseau termenul tradus prin „smarald” pentru smaralde, granituri verzi „și poate chiar jasp verde”. În vremurile medievale, masa de smarald a regilor gotici ai Spaniei și *Sacro catino* – un vas ce se spune că a aparținut reginei din Saba și că a fost folosit la Cina cea de Taină – erau realizate dintr-o sticlă de culoare verde.

Faptul că *Tabula* a fost găsită în corpusul scrierilor lui Jabir este un lucru semnificativ. Versiunea arabă, cea mai veche copie existentă, a fost probabil tradusă din siriacă și trebuie să se fi bazat în ultimă instanță pe un original grecesc. Originea alexandrină a acestui original este o ipoteză foarte posibilă. Acest lucru explică „conotațiile alexandrine” încorporate în legendele descoperirii acestui text.

Originea alexandrină a *Tablei de Smarald*² este sugerată, pe de o parte, de autorul legendar al acesteia (adică Hermes) și, pe de altă parte, de caracterizarea acesteia ca fiind „lucrarea Soarelui [Apollo]”. Într-adevăr, cultul lui Ra (Apollo la greci) a reprezentat

¹ Aceasta era de fapt traducerea unei cărți de sfaturi pentru regi, *Kitab SIRR al-Asar*, tradusă în latină de Johannes Hispalensis, în jurul anului 1140 și de Filip din Tripoli, în 1243. O altă versiune arabă timpurie a *Tablei* a fost descoperită într-o anexă a *Kitab SIRR al-Khaliqa wa San'at al-Tabi'a* („Cartea secretului creației și arta naturii”), cunoscută și cu titlul de *Kitab Balaniyus al-Hakim fi'l-'Ilal* („Cartea despre cauze a lui Balinas Înțeleptul”).

² *Istoria filosofiei hermetice*, de Nicolas Lenglet du Fresnoy, carte apărută la Editura Herald, 2017, abordează istoria propriu-zisă a filosofiei hermetice, adică alchimie, din cele mai vechi timpuri și până în epoca autorului, prezentând cei mai cunoscuți alchimiști. (N. red.)

cheia de boltă a religiei antice egiptene începând cu Dinastia a III-a (începutul Regatului Vechi), devenind un instrument politic în mâinile Ptolemeilor. Teologia mitică și metafizică a acesteia a asimilat în parte gândirea greacă, care a făcut posibilă formarea modelului egipto-alexandrin, ce culminează în hermetism (Hermes ca mediator între pământ și cer). Atât practica populară (cf. papirusurile grecești ce se ocupă de magie), cât și învățăturile culte (cf. *Corpus Hermeticum*) nu fac decât să evidențieze acest lucru.

Tabula Smaragdina

„Întâi. – Nu spun lucruri născocite, ci [numai] ceea ce este sigur și foarte adevărat.

Al doilea. – Ce este dedesubt e la fel cu ce este deasupra; iar ce este deasupra e la fel cu ce este dedesubt, pentru a împlini miracolul unui singur lucru.

Al treilea. – Și după cum toate lucrurile au fost create printr-un singur cuvânt al Unului, tot așa toate lucrurile au fost create din acest unic lucru, prin adaptare.

Al patrulea. – Soarele îi este tată, luna îi este mamă, vântul l-a purtat în pânțece, pământul îi este doică.

Al cincilea. – El este tatăl întregii perfecțiuni a lumii.

Al șaselea. – Puterea lui este fără margini de-i preschimbat în pământ.

Al șaptelea. – Separă pământul de foc, subtilul de grosier, cu băgare de seamă și cu judecată.

Al optulea. – Urcă cu cea mai mare chibzuială de la pământ la cer și apoi coboară iarăși pe pământ și strânge laolaltă puterile lucrurilor superioare și ale celor inferioare. Astfel vei dobândi slava întregii lumi și întunericul se va depărta de la tine.

Al nouălea. – Aceasta are mai multă tărie decât tăria însăși, căci cucerește orice lucru subtil și poate pătrunde orice solid.

Al zecelea. – Astfel a fost creată lumea.

Al unsprezecelea. – De aici purced minunile ale căror realizări au fost aci înfățișate.

Al doisprezecelea. – Iată pentru ce sunt numit Hermes Trismegistos, având trei părți din filosofia lumii întregi.

Al treisprezecelea. – Ceea ce am avut a spune despre lucrarea Soarelui este complet”.

Hermes era intelectul zeificat și de aceea, a fost confundat adesea cu Thot, „intelectul”. Unii cercetători afirmă că Hermes ar fi o emanație a lui Thot, reprezentând „calitatea abstractă” a înțelegerii. Pe piatra de la Rosetta, el este numit „cel mare și mare” sau „de două ori mare”. A fost numit Trismegistos, „de trei ori mare”, după cea de-a douăsprezecea maximă din *Tabula Smaragdina*, întrucât el poseda trei părți din înțelepciunea întregii lumi. Aceste trei părți erau:

a) Alchimia – Lucrarea Soarelui, Opus Magnum, adică transmutarea omului de la condiția sa inferioară într-o persoană spirituală. Din această perspectivă, mutația superioară a elementelor (prefacerea plumbului în aur) nu este decât expresia exterioară a unei lucrări de înnobilitare interioară.

b) Astrologia – Lucrarea Lunii – dar nu în sensul comun de influență (benefică sau malefică) a planetelor asupra destinului omului, ci înțelegerea acestora ca simboluri ale unei lumi spirituale și ca parte a unui Univers în care totul se mișcă potrivit legii corespondențelor.

c) Teurgia – Lucrarea Astrelor – numită și magia sau „arta lucrărilor divine”, adică acea lucrare pe care omul o realizează

în cooperare cu ființele divine și al cărei scop este contopirea cu Conștiința Divină.

3. Lucrările hermetice

Se spune că Hermes Trismegistos, folosindu-se de tablele primului Hermes, a scris un număr foarte mare de cărți și comentarii care tratau despre principiile universale, despre natura universului și despre sufletul omului; despre guvernarea lumii de către mișcarea stelelor (altfel spus, despre astrologie); despre Lumina Divină și despre umbra sa, sau despre cealaltă parte a sa din viața întrupată; despre modalitatea de a respira sau mijloacele de a fi în această lume, care, în comparație cu viața luminii neîntrupate, reprezintă întunericul.

În afară de aceste idei profunde, el se ocupă de natura și ordinele ființelor cerești, de multitudinea elementelor etc. și enunță majoritatea noțiunilor ce vor intra mai târziu în vocabularul kabbaliștilor¹ și al rozacrucienilor². El ordonează astrologia într-un adevărat sistem; scrie tratate de medicină; detaliază, într-o manieră chiar inspirată, toate aspectele științifice ale anatomiei, precum și cele mistice referitoare la originea și lucrarea lumii și a naturii vieții omului.

Titlurile prin care era desemnat Hermes Trismegistos erau, în parte, titlurile atribuite Divinității; Theut, Thot, Taut, Taantes sunt variante ale aceluiași nume și aparțin zeului suprem al Egiptului. Istoricul bisericesc Eusebiu din Cesareea vorbește despre

¹ *Cartea formării (Sepher Yetzirah), Cartea misterului pecetluit (Sphira Dtzenioutha)* apărute la Editura Herald, în colecția Quinta Essentia. (N. red.)

² *Nunta chimică a lui Christian Rosencreutz. Fama fraternitatis. Confessio fraternitatis*, de Johann Valentin Andreae, carte apărută la Editura Herald, 2013. (N. red.)